

Česká literatura 19./20. stol. – 1. sv. v.

Jakub Rádl

12. prosince 2019

Obsah

1	Úvod	2
2	Autorská uskupení 90. let	2
2.1	Dekadenti	2
2.1.1	Jiří Karásek ze Lvovic (1871–1951)	2
2.1.2	Karel Hlaváček (1874–1898)	2
2.2	Česká Moderna	2
2.2.1	Josef Svatopluk Machar (1864–1942)	3
2.2.2	Antonín Sova (1869–1928)	3
2.2.3	Otokar Březina (1868–1929)	4
2.2.4	František Xaver Šalda (1867–1937)	4
2.3	Anarchističtí buřiči	4
2.3.1	•	4

1 Úvod

- střed mladé a starší generace
 - tvůrce má právo na vyjádření, nemusí se podřizovat vlastenectví
 - společenský svět není ideální místo, tak proč by mu měla literatura sloužit
- individualizace literatury, důraz na osobnost, osobní prožitek
- vliv světové literatury → symbolismus, impresionismus, dekadence

2 Autorská uskupení 90. let

2.1 Dekadenti

- sdružování kolem časopisu **Moderní revue**
 - filosofické, psychologické texty, ilustrace
- umění má sledovat především estetické cíle (nevyhraněný parnasismus)

2.1.1 Jiří Karásek ze Lvovic (1871–1951)

- sbírka **Sodoma**
 - aluze na Sodomu a Gomoru z Bible
 -

2.1.2 Karel Hlaváček (1874–1898)

- sbírka **Pozdě k ránu**
 - neurčité (i z názvu), smutné básně, melancholická hudebnost, tajemnost
 - **Hrál kdosi na hoboje** (*Čít. 333*)
 - smutná, osamělá, malátná, neurčitá atmosféra
 - mnoho smutně zabarvených slov, často použity hlásky o, u, ou, m, l, i
 - báseň **Dva hlasy**
- sbírka **Mstivá kantiléna**
 -

2.2 Česká Moderna

- hlásí se k směrům světové literární moderny
- mladší generace
- 1895 – Manifest České moderny
 1. umělecké názory
 - publikován v časopise *Rozhledy*
 - tvůrci mají právo na individuální vyjádření, na svobodný, nikomu nepodřizovaný projev (reakce na přílišné vlastenectví)
 - důležitá je individualita autora → díla by měla být různorodá
 - důležitost zahraniční literatury – inspirovat, ale nenapodobovat
 - literární kritika je vlastní druh umění
 2. politické názory
 - všeobecné volební právo
 - národnostní tolerance
 - zlepšování sociálních podmínek nižších vrstev

- kritika některých společenských stran
- Karel Josef Šlejhar, Vilém Mrštík, František Xaver Šalda, Antonín Sova, Otokar Březina, Josef Svatopluk Machar
- uskupení dlouho nevydrželo, ale myšlenka manifestu byla důležitá

2.2.1 Josef Svatopluk Machar (1864–1942)

- zatčen pro podezření z protirakouské tvorby
- oceňoval Neruda, zavrhoval Hálka
- civilnější forma vyjadřování v poezii, realistický dojem, méně figur a tropů
- sbírka **Confiteor** – lyrická
 - báseň **Lístek** (čít. 336)
 - podstata básně až na konci – postupně se buduje zvědavost
 - poměrně přímočará metaforika
- sbírka **Zde by měly kvést růže**
 - věnována ženám, poukazuje na špatné společenské poměry, ironie
 - epická, 9 veršovaných příběhů
 - báseň **Idyla** (čít. 336)
- román ve verších **Magdalena**
 - hlavní postava Magdalena je prostitutka, nemá šanci se vrátit do normální společnosti → naturalistický podtext
- sbírka **Tristium Vindobona**
 - žalozpěvy z Vídně
 - politická lyrika, ironická, sarkastická, kritizuje společenskou morálku jak v Čechách tak v Rakousku
- sbírka **Satirikon**
 - báseň **V bezmyšlenkovém hovoru** – krátká ironická báseň

2.2.2 Antonín Sova (1869–1928)

- zemřela mu matka, kvůli syfilidě skončil na vozíčku
- impresionistické sbírky **Květy intimních nálad**, **Z mého kraje**, **Soucítí i vzdor**
- symbolistické sbírky **Vytoužené smutky**, **Údolí nového království**, **Ještě jednou se vrátíme**
- **Vytoužené smutky**
 - vzdor, protest proti nespravedlivosti společnosti
 - básník se uchyluje do samoty
- **Údolí nového království**
 - víra ve společnost, symbol naděje
- báseň **Ještě jednou se vrátíme** (čít. 339)
 - symbolismus – popisuje život, vzpomínku na mládí
 - popisuje nejružnější podoby lásky
 - **Kdo vám tak zcuchal tmavé vlasy** (čít. 341)
- báseň **U řek** (čít. 339)
 - Květy intimních nálad
 - impresionismus – popisuje jeden moment u řeky
- lyrizovaná próza
 - román **Ivův román**

2.2.3 Otokar Březina (1868–1929)

- Václav Jeklovský
- největší symbolista
- **Tajemné dálky**
 - pesimistické, ukazuje lidské smutky a trápení,
- **Svítání na západě**
- **Větry od Pólů**
- **Stavitelé chrámu**
- **Ruce**
- alexandrin – 13slabičný rýmovaný verš
- kniha esejů **Kniha esejů**
 - odborný text podaný publicistickou formou

2.2.4 František Xaver Šalda (1867–1937)

- nejvýznamnější český literární kritik
- kritika má být vášnivá, zaujatá, individuální, kritika je na hranici umění → esej
- esej **Syntetism v novém umění**
- soubor esejí **Boje o zítřek** –
- soubor esejí **Duše a dílo**
 - věnováno zahraničním i českým podobám romantismu a realismu (Rousseau, Flaubert, Mácha, Němcová, Sova)
- **O nejmladší poezii české**
 - věnováno meziválečným autorům
-

2.3 Anarchističtí buřiči

- anarchobohéma
- mladší generace 90. let 19. stol.
- bouření se proti Rakousku-Uhersku
- podobní jako prokletí básníci a dekadenti, na rozdíl od nich je revolta otevřená
- antimilitarismus – nechtěli armádu
- vitalismus – oslava života, láska
- časopis **Nový kult** (Stanislav Kostka Neuman)
- snaha o přiblížení tvorby co nejširší vrstvě obyvatelstva → menší množství květnatých výrazů a symboliky
- záměrně navazují na ÚLS, folklór
- důležitý je obsah sdělení a aby byl všemi pochopen, není důležitá forma

2.3.1 •